

Baba Basra Sources 6

ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף ג עמוד א

תוס' וכי רצו מאי הוי ליהדרו בהו. למאן דאמר מחיצה פלוגתא מקשי דאמרת כיון דרצו לחלוק בונין הכותל בעל כרחן דהיזק ראייה שמיה היזק ואמאי בונין בעל כרחן ליהדרו בהו אבל ללישנא דמאי מחיצה גודא לא מקשי דהא דקתני בונין את הכותל באמצע לא הוי על כרחן כי אם מדעתן דרצו ע"כ.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ג עמוד א

וכי רצו מאי הוי ליהדרו בהו, פרש"י ז"ל דבין להאי לישנא בין ללישנא דמחיצה גודא קא פריך דהתם נמי כי רצו לעשות כותל והתנו כן אם רוצין לחזור בהן חוזרין דבמה נשתעבדו ופריק בשקנו מידן, והדר פריך וכי קנו מידם ללישנא דמחיצה פלוגתא מיהא מאי הוי ליהדרו בהו דקנין אינו חל אלא או בקרקע או במטלטלין א"נ בשעבוד אבל בדברים בעלמא לא חאיל וכי קנו לחלוק קנין דברים בעלמא הוא שהחלוקה אינו דבר שיש לו גוף, וי"מ דללישנא דמחיצה גודא לא הוה קשיא ליה ולא מידי דמסתמא היה יודע שקנו מידן כיון דאיפשר בקנין, אבל ללישנא דפלוגתא הוא דקא קשיא ליה לפי שלא היה קנין חל עליה וכדאקשי למאי דפריק בשקנו מידן וכי קנו מידן מאי הוי קנין דברים בעלמא הוא כלומר והיינו דקשיא לי, ופריק בשקנו מידן ברוחות:

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ב עמוד א

קנין דברים בעלמא הוא. כלומר ואין חליפין קונין אלא על מכר או מתנה או שעבוד קרקעות או מטלטלין שחל עליו הקנין מיד אבל הכא שקיבל עליו בקנין לחלוק על איזה דבר חל הקנין הא אין בחלוקה ממש:

רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה יד

הדברים שאין כ בהן ממש אין הקנין מועיל בהן, כיצד הרי שכתב בשטר וקנינו מפלוני שילך בסחורה עם פלוני, או שיחלקו השדה שביניהם, או שישתתפו שניהם באומנות, וכיוצא בדברים אלו כולן, הרי זה קנין דברים ואינו מועיל כלום, שהרי לא הקנה לחבירו דבר מסויים וידוע, לא עיקר ולא פירות עיקר הידוע. **+השגת הראב"ד/ הדברים שאין בהם וכו'. א"א אבל השתוף עצמו נקנה בקנין, עכ"ל. +**

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ג עמוד א

(כו) מהא שמעינן דלא מהני קנין אלא היכא דקנו מיניה אגופא דממונא אבל היכא דקנו מיניה למעבד הקנאה, כיון דלא מקנו ליה לגופיה דממונא בההוא קנין לא משתעבד לאקנויי ליה דהוה ליה קנין דברים בעלמא ולא הוה קנין. דהא הכא דכי קנו מיניה למיפלג כיון דלא קנו מיניה ברוחות עצמן לא משתעבד, ואפילו קנו מיניה דמחייב למיפלג לא משתעבד, דא"כ לוקמא למתני' בהכי כפשטא דמשמע שרצו לעשות חלוקה בחצר ועדיין לא עשו ולא ליצטרך לאוקמא כשחלקו. דהא טעמא דלא משתעבד דלא מהניא הודאה במילתא דלא הוה מחייב ביה אלא היכא דהוה יכיל לאקנויי או לחייביה נפשיה בגווה כדאמרין בהנושא את האשה (כתובות דף ק"א ע"ב) גבי חייב אני לך מנה בשטר, אבל גבי חלוקה וכיוצא בה כיון דליכא אנפא דמשעבד בה נפשיה למיפלג היכא דלא מחייב מדינא למיפלג, כי אודי נמי דמחייב בהני ולא כלום הוא.

וה"מ היכא דקנו מידו דמחייב לחלוק או להקנות וכל שכן היכא דקנו מידו לחלוק או להקנות. אבל קנו מידו שחייב לתת כך וכך או לבנות או לזון מסתברא דלאו קנין דברים בעלמא הוא, שהנתינה עצמה אינה ממון והאי לאו אנתניה גופא קנו מיניה אלא אגופא דממונא קנו מיניה דמחייב למיתב ליה כך וכך ממון. ועוד דכיון דקנייה לממונא גביה איחייב למיתביה ניהליה. וקרא נמי דכתיב גבי קנין לקיים כל דבר קאי כשהדבר מתקיים בו לבדו, לאפוקי קנין להקנות או לחלוק שאין הדבר מתקיים בקנין זה עד שיחלוק או עד שיקנה לו בהקנאה אחרת. תדע דכי אקשינן וכי רצו מאי הוה להדרו בהו ואי נמי קנו מידן קנין דברים בעלמא הוא ולהדרו בהו לא קא מקשינן אלא למאן דאמר מאי מחיצה פלוגתא דאשתכח דקנו מידן לחלוק אי נמי דמחייב לחלוק, ואלו למאן דאמר מאי מחיצה גודא דאשתכח דקנו מידן לבנות את הכותל לא קא מקשינן מאי טעמא. על כרחן משום דאיכא אנפא דמחייב כגון דקנו מידן דמחייב למבניה בהדי הדדי, דכי קנו מיניה הכי ממונא קא מחייב נפשיה ולא קנין דברים בעלמא הוא.

אלא מיהו הני מילי היכא דקנו מיניה דמחייב למיתן ליה כך וכך דדרך הודאה הוא אי נמי דרך שיעבודא דשעביד נפשיה להכי ולא קנין דברים הוא. אבל [אם] קנו מידו לתת כך וכך או לבנות או לזון כיון שאין הקנין נופל על החיוב ולא על גוף הממון אלא על הנתינה עצמה והנתינה עצמה אין בה ממש אלא מעשה בעלמא הוא [קנין דברים הוי] ומצי למהדר ביה. תדע דהא לישנא דשאתן לאו לשון חיוב משמע דמחייב מהשתא למיתב, אלא לשון הבטחה משמע דלא משתעבד, מידי

דהוה אמאן דכתב בשטרא אתן שדה זו לפלוני דאע"ג דמסר ליה שטרא לא קני כדאיתא בפרק השולח (גיטין דף מ' ע"ב). ואי קשיא לך הנושא את האשה (כתובות דף ק"א ע"ב) ופסק עמה שיהא זן את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים. התם אי למאן דמוקים לה כרבי יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר, כיון דאמר חייב משתעבד. ואי למאן דמוקים לה בשטרי פסיקתא, כיון דדברים הניקנים באמירה גמרי לאקנויי נמי בהאי לישנא. וכי תימא נהי נמי דדברים הנקנין באמירה הן, הני מילי מבני חרי אבל למגבא ממשעבדי לא משתעבד אלא בדקני מיניה אי נמי בדכתב שטרא כדאוקימנא התם בהדיא. ואי ס"ד (סלקא) כי האי גוונא קנין דברים בעלמא הוא לא ליהני ביה קנין למיטרף ממשעבדי. הא לא קשיא דכי היכי דמהניא ביה אמירה בעלמא למגבא בני חרי אף על גב דבעלמא דינא לאו הכי הם הכי [נמי] מהני ביה קנין למטרף ממשעבדי ואף על גב דבעלמא לא מהני. ואי קשיא לך נמי ההוא דגרסינן בפרק המקבל (ב"מ דף ק"ד ע"ב) בענין ההוא דאמר לחבריה אי מוברנא יהיבנא לך אלפא זוזי ואמר רבא אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא, טעמא דאמר ליה אי מוברנא דהויא לה אסמכתא ולא קניא הא לאו הכי אף על גב דא"ל יהיבנא לך משתעבד דלאו קנין דברים הוא, דאלת"ה אדנקיט לה טעמא משום אסמכתא לימא משום קנין דברים. שאני התם דכיון דקבלה לארעא זוכה בה אדעתא דהכי (אסמכתא) כמאן דאגרא מיניה באלפא זוזי דמי. הדין הוא סברא דילן ורבוותא קמאי נמי הכי אסכימו ואיכא מן רבוותא בתראי מאן דהוה ס"ל דקנין לתת לאו קנין דברים בעלמא הוא אלא כמאן דקנו מיניה דמחייב לתת דמי, ולא מיקרי קנין דברים לפום הדין טעמא דידהו אלא במי שקנו מידו לחלוק או להשתתף או לילך. וההוא דגרסינן בגיטין בפרק השולח גט לאשתו (שם) האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתנה לפלוני הרי היא שלו, אתננה לו רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה. ואמר ר' יוחנן וכולן בשטר, אלמא אף על גב דכתב ליה בשטרא אתן שדה פלונית לפלוני ומסר ליה לשטרא ניהליה לא קני. לא קשיא להו מידי, דאיכא למימר שאני שטר מתנה וכיוצא בו דלאו לשעבודיה לנותן למיתב ההוא מידי קאתי, אלא לאקנויי גופא דההוא ארעא בהאי שטרא קאתי. וכי כתב לו אתננה לו לשון הבטחה משמע דמקני ליה ניהליה למחר וליומא חדא בשטרא אחרינא או בקנין, ואמטול הכי לא קני אבל קנין לשעבודיה נפשיה נמי קאתי ואמטול הכי אף על גב דאמר לה בלשון להבא נמי משתעבדי. ומילתא צריכא עיונא.

שו"ת מהר"י ווייל סימן קמג

ועל מי שכתב לאשתו בשעת הקנס ויעשה כך וכך לכתובה לבד מלבושיה וצעפיה ובשעת החופה לא עשו שטר אחר. נראה דלא זכתה האשה ודמיא להא דפרק השולח ת"ר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר פירוש שכתוב אחד מהלשונות האילו בשטר. ובתשובה במיימוני נביא משם ספר העיטור דיש מרבתינו שכתבו האומר אתן דבר זה לפלוני אפילו בקנין סודר. אף על גב דיש מרבתינו דפליגי ואמרי דמהני ק"ס היינו משום דכיון דקבל עליו בק"ס צריך ליתן ולקיים מה שקבל עליו בק"ס צריך/לעשות לה כתובה כמו שהותנה אבל כל זמן שלא נתן לא זכתה האשה.

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף ג עמוד א

והא דאמר רב אשי כגון שהלך זה לעצמו והחזיק וזה לעצמו והחזיק, יש מפרשים שדקדקו בה מאי קמ"ל רב אשי מה לי קנין דמתרץ ר' יוחנן מה לי חזקה, בין בחליפין בין בחזקה בין בשטר בין בכל ענין שהקרקעות נקנין דין אחד ותירוץ אחד הוא, ואומרים דהא קמ"ל רב אשי דלא צריך הכא למימר ליה לך חזק וקני אפי' שלא בפניו, ואינו נכון בעיני דרב אשי סתם אמר והחזיק, ואי לאשמועינן האי דינא פרושי הוה מפרש ליה, אלא רב אשי לא שמעה לדר' יוחנן אלא פריק לה לקושיין בחזקה דרוחות, ור' יוחנן פירקה בקנין דרוחות, וגמרא סברינהו לתרווייהו וחד אורח הוא.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ג עמוד א

ורב אשי אמר כגון הלך זה לעצמו והחזיק והלך זה לעצמו והחזיק, יש מפרשים דרב אשי לא בא לחדש דבר אלא דשתי אוקמתות הן ואין חידוש ביניהם ובעלי הגמרא סדרום שניהם בגמרא לרווחא דמילתא, וי"מ דרב אשי בא לחדש דאע"ג דבעלמא קי"ל במוכר שדה לחבירו דשלא בפניו צריך למימר ליה לך חזק וקני, הכא דאינו זוכה בשל אחרים אלא בירור חלקים בלחוד הוא כיון שנתרצו ברוחות והלך זה בעצמו והחזיק אפי' שלא בפני חברו ואף על פי שלא א"ל לך חזק וקנה, והלשון נאות לזה דקאמר שהלך זה בעצמו והחזיק ולא קאמר כגון שהלך זה והחזיק, וי"מ דרב אשי אתא לאשמועי' דאפי' לא החזיק אלא אחד מהן כיון שהחזיק זה זכה האחר בחליפין וקמ"ל דחליפין קונין בקרקע כמו שקונין במטלטלין וכדתניא בתוספתא החליף מטלטלין במטלטלין קרקע בקרקע מטלטלין בקרקע כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין:

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק א סימן ג

ג וכי רצו מאי הוה ליהדרי בהו. אמר רבי יוחנן כשקנו מידן וכי קנו מידן מאי הוה קנין דברים בעלמא הוא למ"ד מחיצה גודא ניחא^ה דכיון דקנו ושיעבדו נכסיהם לבנין הכותל לאו קנין דברים הוא אבל למ"ד מחיצה פלוגתא שלא נתרצו אלא

לחלוקה אין כאן שיעבוד נכסים ולא מכר ולא מתנות ואין לו לקנין על מה שיתפסו. כשקנו מידן ברוחות פלוני לוקח לו לחלקו רוח מזרחית ופלוני רוח מערבית. רב אשי אמר כגון שהלך זה בעצמו והחזיק בחלקו וזה בעצמו והחזיק בחלקו. לא שיהו שניהם צריכין להחזיק אלא כיון שהחזיק אחד מהם נסתלק מחצי האחר ונקנה לחבירו כדרך ששנינו (קדושין דף כח א) במטלטלין כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. וכן שנינו בתוספתא המחליף קרקע בקרקע או מטלטלין במטלטלין או מטלטלין בקרקע או קרקע במטלטלין כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין^א אלא או זה או זה קאמר^ב תימה מאי קמ"ל רב אשי אכתי לא שמעינן דקרקע נקנית בחזקה. וי"ל דאשמעינן אף על גב דלא אמר לך חזק וקני^ט אלא שנתרצה לחלוק והלך והחזיק שלא בפניו הויא חזקה ואף ע"ג דבעלמא (לקמן דף נג א) אמר דחזקה שלא בפניו צריך לומר לך חזק וקני ה"מ בדבר שאין לו חלק בו אלא בקנין זה. אבל הכא שהקרקע היא של שניהם מועלת חזקה מדעתו שלא בפניו^ז אפילו לא א"ל לך חזק וקני: מקום שנהגו לבנות גויל גזית וכו'. גויל אבני דלא משפיין. גזית אבני דמשפיין דכתיב כל אלה אבנים יקרות כמדות גזית מגורות במגירה. כפיסים ארחי. לבינים ליבני. [דף ג ע"ב] איבעיא להו הן וסידן או הן ולא סידן. ואסיקנא הן וסידן:

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ב עמוד א

ומשני בשקנו מידו ברוחות. כלומר אחר ההודאה ברר לו זה ברוח מזרחי וזה ברוח מערבי וקנו על זה ומיד שקנה נקנה חלק זה לזה ואין לאחר חלק בו דהא על דבר שיש בו ממש קנו זה מזה ורב אשי תירץ דבלא קנין נמי אפשר שהחזיקו אחר ההודאה והברירה כל אחד בחלקו וכיון שזכו בענין זה יכול כל אחד לכופף חברו בבנין חלקו [וא"ת מאי קמ"ל רב אשי מה לי קנו מידם ברוחות מה לי החזיק ברוחות וי"ל דרב אשי לא שמיע ליה פירוקה דר' יוחנן ופריק לה בחזקה דרוחות ונהי דתרתני פירוקי סלקי בחדא גוונא בעלי הגמ' סדרו לתרוייהו] ועוד כתבו אחרים דהא קמ"ל רב אשי שיכול כל אחד מן השותפין להחזיק בחלקו שלא בפני חבירו ואף על גב דבמכר אחר צריך למימר ליה לך חזק וקני [ב"ב דף נג א] היכא שבא להחזיק שלא בפניו בשותפין א"צ והיינו לישנא דקאמר כגון שהלך זה בעצמו והחזיק והא דקאמר וזה בעצמו לאו דוקא אלא או זה קאמר דהא קי"ל [במטלטלין] כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין וכתב הראב"ד ז"ל דאם קנו מידם להתחייב כל אחד לחבירו בדמי מחצית הכותל מהני נמי היאך קנין ולא הוי קנין דברים אלא בשקנו מידו לעשות כותל דבהך גוונא לא נתחייב חד מינייהו לחבריה מידי וקנין דברים בעלמא הוא ואמרו בשם הגאונים ז"ל דהוא [הדין] האומר לחברו אתן לך מאתים זוז וקנו מידו דלא מהניא דקנין דברים הוא והא דאמרינן בפרק בתרא דע"ז [דף עב א] דהוא גברא דאמר ליה לחבריה כי מזבנינא לה להאי ארעא לדידך מזבנינא לך במאה אזל זבנא בק"כ ואסיקנא כרבי [אחא בר יעקב] מנהר פקוד דאמר האי זוזי אנסוה כלומר וקנה בתרא משמע דאי זבנה במאה קנה קמא ואמאי קנין דברים בעלמא הוא ותרצו דהוא בדאמר ליה מעכשיו וקנו מידו דלאו קנין דברים הוא אלא מוכר בתנאי הוא כך העמידה הרי"ף ז"ל בהלכותיו בסוף פרק בית כור: פירוש גויל אבנים שאינן משופות וחלקות ובמקומות הרבה בולטות לחוץ ומשום הכי נותנים לרוחב הכותל טפח יותר מבגזית:

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נג עמוד א

מתנה - דאין לו כי אם חסרון ממונו לא כל שכן דצריך למימר ליה לך חזק וקני ולא ליהוי חזקה עד דא"ל דדלמא לכשירצה להחזיק כבר חזר בו ממתנתו.